jenčanoga Ilirca Trnskoga, koji ponosom isticaše, da je »sin pučkoga učitelja«.

U današnjem moru razdvojenosti, imenito južnih Slavena, od prijeke je potrebe, da se ne dijelimo po strujama, koterijama i političkoj pripadnosti, već daleko od svakoga partizanstva pružimo bratske ruke. Što je dobro: učvršćujmo, manjkavo: upotpunimo, grješke: ispravljajmo, i nesporazumak: odstranimo!

Riječ: Učitelj treba da nas zbliži, da nas ujedini, da nas okrijepi i obodri na novi i ustrajni rad.

Tu je polje rada i za brata Slovenca i za brata Srbina i svu braću Hrvate.

Braćo, budimo zato sada i u buduće najprije: Učitelji!

Treba samo započeti...

Osijek, 17. VII. 1923.

R. F. Magjer,
urednik »Vjesnika Županije Virovitičke«.

Dvignimo nacionalno vzgojo v šoli v pravo jugoslovansko smer.

(Iz poročila okrajnega šolskega nadzornika Makso Hočevarja pri okrajni učiteljski konferenci v Ljubljani.)

Živimo v dobi preobrata, v dobi duševne revolucije, ki zahteva od nas vseh popolnih mož. Treba je, da zastavimo vse svoje sile na pravem mestu, da ohranimo to, o čemur so naši predniki le sanjali in kar smo pridobili s krvio tisočev in tisočev naših hrabrih vojakov, ki so žrtvovali svoje življenje za našo svobodo. Naša naloga je da storimo vse, kar je v naši moči za ohranitev te svobode.

Imamo sicer že našo svobodno državo — ujedinieni smo na zunaj, a to ujedinjenje še ni pravo in traino — manjka nam še duševnega ujedinjenja, ki naj prodre duše vseh naših državljanov od Triglava do Vardarja.

Težko je to spreobrnenje pri starejši generaciji ki je predolgo živela v robstvu in suženjstvu. — Ti ljudje se ne morejo tako lahko uživeti v popolnoma drugačne razmere — na popolno spreobrnitev teh ni misliti — a računamo lahko na spreobrnitev naše mladine in to imamo mi v rokah. Vzgojiti moramo čisto nov rod, rod dobrih državljanov. Le če se nam posreči napolniti srca naše mladine s pravo nesebično domovinsko ljubeznijo, smemo pričakovati, da se naš troimeni narod v doglednem času tudi duševno ujedini in da bodo za vedno utihnili hijenski glasovi o amputacijah na našem narodnem telesu.

Seznanjajte mladino natančno s slavno zgodovino naših bratov Srbov in Hrvatov, ki so nas stoletja in stoletja branili pred vpadi krvoločnih Turkov. Mladina mora spoznati srbske junake, ki naj ji bodo vzor prave nesebične domovinske ljubezni

Storiti moramo vse kar je v naši moči za podkrepitev narodne in državne vzgoje. Zdaj se lahko prične prava narodna vzgoja, ko imamo svojo narodno državo. **Nacijonalizirati moramo zdaj vse naše življenje — zato je na predvsem potrebno da se poglobimo v narodno dušo in izlušč'mo iz te vse ono dobro in lepo, kar je v resnici našega in odstran'mo vse, kar je tujega.**

Ni več zadosti, da smo le narodno zavedni, prišla je doba ustvarjenja naše jugoslovanske kulture ki nas bo preživela. Ustvariti moramo nov narodni tip, to je jugoslovansko narodno dušo — in jugoslovansko kulturo katere še ni. — To je življenjska naloga naše generac'je in upajmo, da bo pri tem delu častno izvršil svojo nalogo s smotrenim kulturnim delom v šol' in izven šole — jugoslovanski učitelj

Vinko Modrinjak:

Vprašanje višje učiteljske izobrazbe.

(Pedagoška akademija ali fakulteta?)

Očita se mi, da ne ločim kulturnih vprašanj od političnih.

Vračam očitek in trdim, da so enostranski tisti, ki motrijo tako vprašanje zgolj s pedagoškega stališča. Kulturne zadeve se pač nikoli ne dajo popolnoma ločiti od politike. Veljalo je to za šolstvo in velja tudi za problem učiteljske izobrazbe.

Zakaj se je učiteljstvo tako dolgo zaman borilo za izpopolnjenje svoje šolske naobrazbe? Izvestni konzervativni činitelji v politiki so se pač dobro zavedali vpliva, ki bi ga imel bolje naobražen, socialno ugleden in socialno čuteč učiteljski stan za politično vzgojo in gibanje mase.

Svetovni preobrat je pometel s političnega pozorišča razne ostanke fevdalnega gospodarstva in ž njimi tudi največje nasprotnike naših stremljenj, a iluzij si radi tega ne smemo delati, in od naših meščanskih strank se nikakor ne smemo nadejati, da bi bile našim načrtom naklonjene.

Tu vidim glavne ovire. Stališče, ki ga zavzemajo napram našim težnjam akademski krogi, ni odločilno. Na pomoč od te strani ne smemo preveč računati. Če se bodo našli v teh krogih možje, ki bodo širokogrudni in velikopotezni dovolj, da bodo naše gibanje motrili kot naravno posledico višjih vzgojnih ciljev in širših vzgojnih nalog, ki se nam stavijo in ki si jih sami stavimo — tem bolje, v veliko moralno pomoč nam bodo v našem boju, a zanašati se nanje ne smemo. Šele kadar bo mogla socialistična stranka pripraviti ves zavedni proletariat, da si bo tudi on ne samo osvojil naše zahteve, temveč tudi z vso vehemenco tirjal njih uresničenje, bomo ž njimi uspeli. Delavska stranka je bila in bo povsod iskrena in izdatna zagovornica bolje učiteljske izobrazbe.

Dejstvo je, da je morala Nova Zelandija naprednim evropskim državam prednjačiti in kot prva z zakonom postaviti ljudskošolskega učitelja glede naobrazbe in socialnega položaja v isto vrsto z učiteljem višjih šol, upoštevajoč, da je treba dati ljudstvu najboljše iz ljudstva.

Ko stopimo s svojim postulatom pred javnost, je seveda potrebno, da smo si sami na jasnem, kaj hočemo. Zopet ne smemo prezreti politične strani zadeve.

Naš klic po akademski naobrazbi je kolikor toliko utemeljen že v zahtevi, da se odtegne učiteljsko naobrazovanje političnemu vplivu meščanskih strank. *Že edino ta razlog bi zadostoval, da kar najodločneje zahtevamo odpravo učiteljišč.* Dokler bodo obstojala učiteljišča, jih bo skušala vladajoča ali kaka druga meščanska stranka udinjevati svojim namenom in nihče nam ne more jamčiti, da se reforme, ki jih danes dosežemo, po ovinkih ali brez teh zopet ne odpravijo.

Saj nam ni več novo, če odločuje pri nameščanju učiteljstva na učiteljiščih strankarsko opredeljenje, namesto službena kvalifikacija. Zadostuje, da se imenuje klasični filolog brez najmanjše pedagoške in osebne kvalifikacije kar za ravnatelja, ker ga ni mogoče nastaviti kot strokovnega učitelja, da se spravi politični eksponent na zavod. *Če bi tudi ne bilo še odločilnejših momentov, bi že to zadostovalo, da prevzamejo srednje šole splošno naobrazovanje našega učiteljskega naraščaja.* Te so vsaj nekoliko zavarovane napram takšnim eksperimentom že iz ozirov na zahteve, ki jih stavi univerza do svojih slušateljev.

Odprava učiteljišč za nas ne sme biti sporno vprašanje. Iz spoštovanja do tradicij jih menda ne bomo držali, drugi razlogi pa, ki se navajajo v njih prilog, kažejo preočito svojo konjsko kopito. Vzgojevanje je tako važen in odgovoren posel, ker mora narod prejeti od učitelja vse, kar rabi v življenju, da se mora po vsej pravici zahtevati, da se posveti pedagoškemu študiju le zrelo dijaštvo, kajti kdor hoče druge vzgajati mora biti že sam kolikor toliko utrjen značaj. Premlado dijaštvo pa naj se posveti z vsemi silami izobrazbi in notranjemu zorenju.

Kdor je zrasel iz industrijskega ali kmetskega proletariata in je toliko poštenjak, da živi ž njim v tesnem stiku, temu beseda socializacija kulturnih vrednot, ki sem jo zadnjič čital v tem listu, ni prazna fraza. Naš proletarec se dobro zaveda, ko vidi, da je glede izobraževalnih prilik in sredstev zapostavljen, da je dobra ljudska šola in ž njim združeno nadaljevalno šolstvo zanj važnejše od vsega drugega šolstva in da je temeljita izobrazba ljudskošolskega učiteljstva zanj največjega pomena, ker ima od nje neposreden dobiček. *Pri delavskem sloju bomo našli večje razumevanje za svoje težnje kot pri naši inteligenci, ki vobče prav omalovažujoče sodi o našem delu.*

Upam se trditi, da pač lahko strokovni učitelj za silo izpolnjuje svoje mesto, če obvlada svojo stroko, a se za drugo ne zanima, da pa je ljudskošolski učitelj na deželi in v industrijskem kraju žalostna prikazen, če se udejstvuje samo v tem, da poučuje predmete na temelju bornega šolskega znanja. *Po vsej pravici zahtevamo od učitelja, da ima smisel in tudi sposobnost za proučavanje prebivalstva, da mu je to izhodišče za ves pouk, da se z ljubeznijo poglablja v dušo naroda in njega kulturo, njegove gospodarske težnje in socialne prilike, da je kolikor toliko sociološko naobražen in razume tudi biti ljudstvu pomagač v stiski in sili in duševni voditelj, ki ne tirja atributov, kakor drugi »odreševalci« ljudstva. Zahtevati bi smeli od njega, da je kot človek zrelejši, kot značaj jačji v svojem obzorju širši od svojega tovariša strokovnega učitelja v mestu, kjer je premnogo prilik za šolsko in za samoizobrazbo, ki jih dežela nima.*

Da bi nam mogla vse to dati univerza, tega seveda noben pameten človek ne misli, več pa nam v tem oziru vseeno lahko nudi, kakor katerakoli druga šola. Ne lastim si sodbe o stvareh, ki jih docela ne poznam, a vendar je dejstvo, da ni ničesar dovršenega in se tudi univerza ne sme smatrati za nekaj absolutno dovršenega, da se mora tudi ona prilagoditi zahtevam in potrebam časa in se ne odtegovati ljudstvu. Tako je o priliki petstoletnice univerze v Lipskem prof. Wundt v svojem slavnostnem govoru s poudarkom opozarjal, *da je morala univerza še vselej, kadar je napram novim zahtevam življenja zavzela odklonilno stališče z neopravičeno motivacijo, da te zahteve nasprotujejo njenim namenom, pod pritiskom razvojnih razmer prav kmalu in temeljito revidirati svoje stališče, kajti vprašanje ni to, kako bi se naj na novo se pojavljajoče potrebe spravile v sklad s starimi smotri univerze, ampak kako bi se naj stara univerza prilagodila novim nalogam, ki se ji stavijo.*

Univerza je ljudska last in ona rabi podporo in simpatije tega ljudstva za svoj razvoj. Ona ni le dragocena, ampak tudi draga institucija, a nobena žrtev zanjo ne bo prevelika, če bo hotela dajati znanosti to, kar gre znanosti, ljudstvu pa ono, kar gre ljudstvu, če ne bo hotela v olimpskih višavah živeti svoje samotno, samozadovoljno življenje.

Tudi neakademikom ne more biti prikrito, da za 90% slušateljev univerza ni učenjaška, temveč *poklicna šola.* Kljub svojemu znanstvenemu značaju pa nudi bodočemu sodniku, upravnemu uradniku, advokatu, duhovniku in dr. tudi nekaj za življenje. Zakaj ne bi mogla tudi nekaj storiti za *izobrazbo bodočih vzgojiteljev širših plasti naroda!* Seve, če bi vzgajala univerza samo specialiste, če ne bi usposabljala za samostojno delo in nadaljno naobrazovanje ter razširjala duševno obzorje, če bi podajala edino le »pozitivno« znanje in bi bila tudi tam snov oni malik, ki se mu vse klanja, potem bi učitelj tam zaman iskal to, kar hoče in rabi, potem bi pač prišel — povem z vulgarnim izrazom — iz učiteljske fabrike z majhnim obratom v uradniško fabriko z veleobratom. Tega nizkega mnenja mi o univerzi ne moremo imeti, mi, ki je od znotraj ne poznamo in jo zato sodimo edino po njenih uspehih.

V sestavu naše univerze je tudi tehniška fakulteta, ki nadomešča tehniško visoko šolo. Nemške univerze tega menda ne poznajo. Tu imamo dokaz, da se nahaja naša univerza že na potu, da postane prava »universitas«. *Zakaj ne bi sprejela univerza v svoj sestav tudi še kako šesto in nadaljno fakulteto, če so zanjo dani znanstveni pogoji in resnične potrebe. Imamo na univerzi stolico za pedagogiko, s čimer je tej priznan njen znanstveni značaj. Zakaj bi torej ne bilo možno, da* **se ustanovi posebna pedagoška fakulteta za strokovno izobrazbo učiteljstva!** Četudi še mogoče niso danes dani vsi pogoji zanjo, jih bo ustvarila gotovo današnja doba, katere razvoj ustvarja v enem letu, kar so poprej desetletja.

Ni mi torej razumljivo, zakaj je tv. R. M. mnenja, da ne kaže zahtevati fakultetne naobrazbe, zakaj zagovarja kolikor toliko samostojno akademsko institucijo, ki bi bila pač v zvezi z univerzo, a ne vnešena v njen sedanji ustroj. Če bo šel v svojih koncesijah nasprotnikom predaleč, bodo radi popuščanja naše zahteve in cilji zvodeneli in končno bomo dobili samo še slab posnetek prave akademije, visoko šolo druge vrste!

Ne dajmo se premotiti! *Kompromisi in nepopolnost je potrata časa in sil! Pedagoško akademijo odklanjamo.* Razmerje med njo in med našo zahtevo bi bilo približno isto, kakor med učiteljiščem in drugimi srednjimi šolami. Proti takšnim akademijam obstajajo prav isti politični pomisleki kakor proti učiteljiščem. *Treba je, da smo nepopustljivi, da vsako polovičarsko reformo odklonimo, od zvenečih imen posebne učiteljske visoke šole se ne damo preslepiti, ker se na »titulaturo« ne oziramo!* Stremimo za tem, da dobimo za naraščaj najboljše dijaštvo, a to instinktivno čuti, da mu more dati samo fakulteta ono, za čemer stremi, nikakor pa ne separirana učiteljska visoka šola. Kako neplodna je separacija študija in kakšna umetna brezna proizvaja takšen študij, se najbolje vidi, če se pazno prečita dra. Rapeta razpravo v Pedagoškem zborniku. *To kar zagovarjam, ni nikak novum.*

Učiteljstvo v Avstriji in Nemčiji si je že davno osvojilo zahtevo po fakultetni naobrazbi in odločno odklanja pedagoške akademije.

Naprošen od društva »Preussischer Lehrerverein« je univ. prof. Kutzner v posebni brošuri ovrgel razne pomisleke in argumente proti pedagoški fakulteti. Greifswaldska univerza se je že pred več leti izrekla proti pedagoškim akademijam in za to, da prevzamejo univerze izobraževanje ljudskošolskega učiteljstva. V socialističnem Hamburgu in drugod je to tudi že postalo dejstvo. Na Reichsvolksschulkonferenci l. 1920. v Berlinu, kjer je bilo zbranih nad 600 najodličnejših podagogov, učenjakov, šolskih reformatorjev, med njimi Natorp, Harnack, Oswald, Rein, Kerschensteiner, kjer so bile zastopane najugodnejše kulturne in stanovske organizacije vseh smeri, se je po živahni vsestranski debati večina izrekla za visokošolski študij ljudskošolskega učiteljstva.

Kot najtehtnejši protiargument so rabili samo pomnožitev števila slušateljev, kar bi otežilo seminarne vaje. Za naše skromne slovenske razmere tudi tega ni jemati v poštev. Število slušateljev-pedagogov bi pri študiju, ki bi trajal 6 semestrov, bilo v primeri s skupnim številom visokošolskega dijaštva naravnost neznatno, zadostovalo bi, če bi letno 60 do 80 usposobljenih učiteljskih kandidatov zapustilo univerzo.

Če bi se pa za te dijake z državno subvencijo vzdržaval na mesto učiteljišč poseben internat, bi se študij znatno pocenil in eden glavnih argumentov proti podaljšanju učiteljskega študija bi zgubil na svoji tehtnosti.

Bodimo vztrajni in nepopustljivi v zasledovanju svojega cilja, ne dajmo se odpraviti z navideznimi reformami. Danes je naša zahteva nova in vzbuja zato odpor in se tu pa tam tudi glosira, a to naj nas ne premoti. Zanesimo zahteve in misel med ljudstvo, delajmo zanjo z vztrajnostjo in uspeli bomo.

Dr. Franjo Žgeč:

Sodobne zahteve vzgoje in narodne prosvete.

(Iz pokrajinske skupščine Pov. UJU — Ljubljana.)

Ne prihajam med vas kakor hladen vetrič vročega poletnega dne, ki obveva potno čelo trudni žanjici in izmučenemu oraču na rujavi, razpaljeni zemlji. Tudi ne prihajam kakor težek oblak, poln pohlevne rose, ki naj oškropi polje in travnike, ki naj napoji razpokano zemljico ter omoči žejne ustnice upehanemu popotniku.

Za vse to je pri nas še prezgodaj, za vse to smo še premalo razviti. V našem vzgojstvu vlada globoka zima, ledeni okovi tradicijonelnih metod ovirajo in onemogočujejo vsako novo življenje. Naše poljane, ki naj bi enkrat tudi same rodile, so pokrite z debelimi plastmi snega, ki so jih nanesli vetrovi od bogvekod slučajno k nam.

Če se zamislimo nekoliko v naše vzgojstvo in si ogledamo nekoliko natančneje in kritično njegovo sliko, nas obide neprijetno čustvo. Samo tujo navlako najdemo, a našega je bore malo zraven. Imeli smo bogatega soseda, od katerega smo slepo sprejemali in si izposojali vse, kar smo ptrebovali in kar nam je brez naših potreb sam ponujal. Bili smo v tem sprejemanju naivni otroci in nismo opazili, da nam jemljejo ti darovi našo samobitnost, da nam morijo že v kali naše ustvarjajoče sile ter nas delajo kulturno in politično odvisne od soseda. Brez globljega razumevanja smo posnemali tuje vzore, ki so bili pač prikladni tujim narodom in tujim razmeram, ki pa so bili za nas prava Prokrustova postelja.

To dedščino smo še v celoti ohranili in še vedno obrezujemo naše sinove po tujih vzorcih, ki pa so jih naši sosedje, ki so nam jih dali, sami že davno zavrgli ter si ustvarili boljše in času primernejše. — Taka je pač usoda vseh posnemovalcev. — Po tujih zastarelih vzorcih, ki so prišli že davno iz mode, oblikujemo s silo naše sinove, mesto da bi jim dali možnost razvoja in razmaha po lastnih silah in po nadarjenosti, kakor jim jih je dala narava in naša zemlj. Ta okostenela vzgoja ne računa ne